

Lielākā daļa dabiski apmežojušos platību būtu jānožāgē, jāuzplēš augsne un vietā jāiestāda lietaskoki, uzskata mežzinātnes institūta "Silava" vadošais pētnieks Andis Lazdiņš.

Prioritātes – augsnes ielabošana un apmežošana

A. Lazdiņš neslēpj, ka viņa zinātniskās intereses ir visai merkantīlas, uz ražošanu vērstas: "Man svarīgi apzināties, ka, pateicoties manam darbam, nākotnē kāds miljons kubikmetru meža izaudzis papildus vai arī kubikmetra ieguve ir kļuvusi par kādu eiro lētāku." Tāpēc viņam gribētos atjaunot Latvijā kādu jau piemirstu tradīciju – augsnes apstākļu ielabošanu mežā, tādā veidā panākot koksnes vērtības pieaugumu. Piemēram, ļoti vērtīgs barības vielu avots gan mežsaimniecībā, gan lauksaimniecībā ir koksnes pelni. "Mežsaimniecībā tieši tāpat kā lauksaimniecībā, mēslojot augsni, var ievākt lielāku ražu." Meža augšanas apstākļu uzlabošanu veic tad, kad mežs ir sasniedzis saimnieciskās izmantošanas vecumu, tā teikt, pirms zāģēšanas iedod mēslojumu, lai koks paaugstas resnāks. Taču izkliegt minerālmēslojumu un it īpaši pelnus augošā mežā ir sarežģīti, tāpēc nepieciešams meklēt labāko risinājumu. Pirmie soļi jau sperti – A. Lazdiņš kopā ar "Silavas" kolēģiem izstrādājis un nupat patentējis iekārtas koksnes pelnu sijāšanai un izkliešanai mežā.

Otra zinātniskā interese saistīta ar lauksaimniecībā neizmantojamo zemju apmežošanu. A. Lazdiņš uzskata, ka nav saimnieciski investēt milzīgus līdzekļus platībās, lai ražotu graudus, ja tur ar lielāku efektu varētu audzēt kokus. "Šīs zemes var būt arī auglīgas, piemēram, Vidzemē uz stāvām nogāzēm, kur ir problemātiski veikt augsnes apstrādi, kā arī nelieli lauciņi, kur kārtīgam kombainam nav kur apgrīzties."

Pašreiz Latvijā ir daudz dabiski apmežojušos zemju, kuru reālā saimnieciskā vērtība nav liela, ja tur neveiks bū-

Jāstāda jauni, ātraudzīgi meži

VALDA SEMJONOVA FOTO

Andis Lazdiņš: "Lai gan stādu tirgotāji stāsta, ka papeles atšķirībā no apsēm meža zvēri neēd, prakse liecina par pretējo."

tiskus mežaudzes kvalitātes uzlabošanas pasākumus. Daudzviet lietderīgāk būtu visu izaugušo nozāģēt un iestādīt vērtīgas ātraudzīgo koku sugas, piemēram, papeles vai apsēs hibrīdus, vai egli.

"Kārklis ir ļoti audzēlīgs, un kārķu plantāciju mēslošanai var izmantot gan notekūdeņu dūņas, gan koksnes pelnus, taču kārķu attīstības potenciāls nav nemaz tik liels. Briesmas, ka nu visu Latviju apstādīs ar kārķiem, nepastāv. Bet plantāciju īpašnieki var nopelnīt ar pelnu un dūņu izmantošanu, pat nepārdodot nevienu kubikmetru šķeldas. Papeles un apsēs hibrīdiem ir lielākas perspektīvas kā koksnes resursu avotam, jo no tiem var iegūt ne tikai kurināmo, bet arī apaļos kokmateriālus. Tos var pārdot dārgāk, un plantācijas īpašnieks var izvēlēties sev izdevīgākos nosacījumus un zāģēšanas laiku."

Pirms ieviešam Vācijā, Austrijā, Zviedrijā selekcionētas koku šķirnes, jāpārbauda, vai tās vispār ir spējīgas mūsu klimatiskajos apstākļos augt un pārzīdēt. Ir jāzina arī, kuras meža zvēriem garšo labāk, bet kurām tie iet ar likumu. Lai gan stādu tirgotāji stāsta, ka papeles atšķirībā no apsēm meža zvēri neēd, prakse liecina par pretējo – "zvēri nešķiro, acimredzot viņiem nav tik labi attīstīta sugu atpazīšanas spēja".

Pētnieks kopā ar kolēģiem izstrādājis arī jaunu celmu ražošanas un plēšanas kausa prototipu. Tas ne tikai izrauj celmus, bet arī sagatavo augsni meža atjaunošanas darbiem.

Lai nebūtu jāpērk emisijas kvotas

Katrai Eiropas valstij ir pienākums nodrošināt, lai tās meži saistītu noteiktu daudzumu ogļskābās gāzes (CO₂). Pretējā gadījumā valstij var

nākties pirkt kvotas papildu emisijām. Līdz šim gan Latvija vairāk izcēlusies kā aktīva emisijas kvotu tirgotāja, ne pircēja. Taču, sākot no 2013. gada, mainījusies siltumnicefeka gāzu emisiju uzskaites sistēma un nākotnē vairs neizskatās tik rožaina, vismaz ne meža un lauksaimniecības sektorā, kur milzīgas emisijas rada gan susinātās, gan dabiski mitrās organiskās augsnes.

"Tas pašlaik ir mans lielākais darba lauciņš – mēģināt saprast, izrēķināt, prognozēt, pierādīt, kā meža augšanas apstākļu uzlabošana, tāpat arī apmežošana, meža kopšana un atjaunošana ietekmē CO₂ piešaukt. Ir jārada zinātniskās metodes, kas sniedz reālistisku vērtējumu tam, cik lielas emisijas rada dabiski mitras un susinātās organiskās meža zemes augsnes," stāsta A. Lazdiņš.

Pretēji daudzu uzskatam A. Lazdiņš neuzskata mežizstrādi par lielāko CO₂ emisijas draudu. Pagaidām nepietiekami apzināta, bet daudz nopietnāka problēma ir atmežošana. Ir liels kārdinājums visus lielos infrastruktūras projektus, tajā skaitā jaunu dzelzceļu būvniecību, veikt valsts meža zemēs. Arī "Rail Baltica" sliežu ceļi galvenokārt tiks būvēti caur lielajiem valsts mežu masīviem.

"Lai gan dominē uzskats, ka Latvija apmežojas, taču līdz 2020. gadam lielākas problēmas sagādās pretēji procesi – atmežošana un meža zemju transformācija, kas radīs desmitiem reižu lielāku siltumnicefeka gāzu emisiju, nekā mēs varam aizstāt ar meža ieaudzēšanu. Ir jāmeģina sabiedrībai un politiķiem pierādīt, ka Latvijā lielāka uzmanība jāpievērš tieši meža ieaudzēšanai un meža apsaimniekošanai."

GUNDEGA SKAGALE